

INNOWACYJNOŚĆ MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W SUBREGIONIE PŁOCKIM

Abstrakt

Celem pracy jest prezentacja analizy poziomu innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw w subregionie płockim w latach 2012–2014. W pierwszej części, mającej charakter wprowadzający, zdefiniowano i usystematyzowano pojęcia stosowane w toku dalszych rozważań. Przedstawiono także najczęściej stosowane mierniki innowacyjności poszczególnych gospodarek i możliwe aktualne wartości tych wskaźników ze szczególnym uwzględnieniem pozycji Polski. Na tym tle przeanalizowano aktywność małych i średnich przedsiębiorstw z subregionu płockiego. W artykule przedstawione dane dotyczą innowacji produktowych i procesowych.

Słowa kluczowe: innowacje, innowacyjność, przedsiębiorczość

Wprowadzenie

W ostatnich dziesięcioleciach w literaturze fachowej w zakresie ekonomii, prawa, finansów a nawet psychologii dużo uwagi poświęca się problematyce związanej z innowacjami. Doczekała się ona wielu badań empirycznych, artykułów i książek. Tak duże zainteresowanie nauk ekonomiczno-społecznych działalnością innowacyjną wynika z roli jaką odgrywa ona w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju, jak i znacznych nakładów finansowych ponoszonych na jej podejmowanie. Mimo bogactwa i różnorodności informacji, powstałych w wyniku wysiłku i dokonań badaczy, interpretacja roli innowacji we wzroście gospodarczym wzbudza nadal wiele kontrowersji i polemik. Efektem dotychczasowych prac przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych są wypracowane generacje modeli objaśniających innowacje. Ich przegląd pozwala upewnić się co do złożoności tego zjawiska, a tym samym stopnia trudności skutecznego zarządzania innowacjami. Nie upoważnia to jednak do sformułowania tezy, że ekonomiczna teoria innowacji została już opracowana. Obecnie ekonomiści są przekonani co do tego, że innowacje są głównym składnikiem i siłą napędową procesów rozwoju współczesnej gospodarki rynkowej. Zdolność kreowania i absorbowania innowacji staje się podstawowym miernikiem sprawności funkcjonowania przedsiębiorstw na konkurencyjnym rynku i największym wyzwaniem XXI wieku.

Termin innowacje ma długą historię. Szacuje się, że zaczęto go używać w 400 roku w języku

łacińskim jako „*innovatio*” oznaczające odnawianie, zmianę. Później w XVIII wieku, pojawiła się w języku francuskim (*innovation*) i włoskim (*innovare* u Dantego, a następnie *innovatore* u Machiawellego). Z kolei współczesne znaczenie tego pojęcia do nauk ekonomicznych zostało wprowadzone w 1911 r., przez światowej sławy ekonomistę J.A. Schumpetera, który podjął pierwszą konsekwentną próbę włączenia opisu mechanizmu generującego innowacje do teorii ekonomii, a tym samym zapoczątkował budowę nowoczesnych podstaw ekonomicznej teorii innowacji i innowacyjności.

Listę wyznaczników innowacyjności odniósł Schumpeter do pięciu przypadków:

- wprowadzenie nowego produktu lub udoskonalenie dotychczas istniejącego,
- wprowadzenie nowej lub ulepszonej metody wytwarzania produktów,
- otwarcie nowego rynku,
- zdobycie nowego źródła surowców i półfabrykatów,
- wprowadzenie nowej organizacji produkcji.

Przytoczona wyżej lista zawiera specyfikację warunków wystarczających do tego, aby zmiana mogła być uznana za innowację.

To co należy podkreślić to fakt, że istota definicji innowacji, tak jak ją rozumiał Schumpeter do tej pory nie straciła na aktualności stając się podstawą wielu różnych interpretacji tego pojęcia. Definicja Schumpetera stanowi punkt wyjścia rozważań o znaczeniu innowacyjności w gospodarce. W „Teorii rozwoju gospodarczego” zwrócił uwagę na niedostatki równowagi ogólnej i podkreślał znaczenie endogenicznych

czynników tkwiących w gospodarce i wytrącających ją ze stanu równowagi¹. W dziele tym wyjaśnił naturę zmian i rozwoju systemu gospodarczego. Na podstawie wcześniej opracowanego przez siebie podejścia do innowacyjności Schumpeter przedstawił jego uogólnienie, które przeszło do zasobu wiedzy ekonomicznej pod nazwą procesu „twórczej destrukcji”. Jego istota polega na ciągłym wewnętrznym rewolucjonizowaniu struktur gospodarczych nieustannym unicestwianiu starych i nieprzerwalnym tworzeniu nowych, które są bardziej efektywne. To właśnie działalność innowacyjna ma zapewnić powstawanie takich coraz bardziej efektywnych struktur gospodarczych.

Innowacje są interpretowane w szerokim bądź wąskim znaczeniu. Innowacją pojmowaną szeroko (sensu largo) określa się każdą zmianę w produkcji, polegającą na przyswajaniu uzyskanej wiedzy. Natomiast drugie, wąskie znaczenie (sensu stricte) zakłada, że nie każdą nowość można traktować jako innowację. Powszechnie przyjmuje się, jako wąsko traktujące pojęcie innowacji definicję Ch. Freemana, według której stanowi ona „...pierwsze handlowe zastosowanie nowego produktu, procesu lub urządzenia”² oraz E. Mansfielda: „Innowacją stanowi pierwsze zastosowanie wynalazku”³. Wymienieni powyżej badacze zawężili zakres nowości do pierwszych w świecie zastosowań.

Liczniej reprezentowane jest wśród ekonomistów szerokie podejście do innowacji., które przedstawiają m.in. J. Allen, Ph. Kotler, P.F. Drucker, E.M. Rogers. Wymienieni autorzy dopuszczają traktowanie jako innowacji każdej nowości, będącej nowością dla jej użytkownika⁴. W polskiej literaturze ekonomicznej szeroko interpretują innowację L. Pasieczny i J. Więckowski, B. Fiodor, S. Kasprzycka i wielu innych autorów podręczników z zakresu ekonomiki i zarządzania innowacjami. Wąskie podejście do innowacji jest zazwyczaj stosowane w rozważaniach teoretycznych. Natomiast w badaniach empirycznych dominuje najczęściej ujęcie szerokie. W dalszych rozważaniach pojęcie innowacji będzie rozumiane szeroko. W tym ujęciu innowacja oznacza wprowadzenie nowości, tj. zmian jakościowych wpływających stymulacyjnie na działalność gospodarczą. Nie zawsze pierwsze handlowe wprowadzenie produktu przez przedsiębiorstwo musi dotyczyć skali światowej.

Takie, mniej rygorystyczne, podejście przy określaniu tego co jest innowacyjne przyjęto w Oslo Manual. Innowacja, według terminologii

przyjętej w statystykach OECD, zdefiniowana została jako wprowadzenie nowego lub znacznie ulepszanego produktu (towaru lub usługi), procesu, sposobu prowadzenia marketingu lub organizacji pracy z punktu widzenia wprowadzającego ją przedsiębiorstwa, regionu czy kraju⁵. W metodologii Oslo zrezygnowano więc z wymogu bezwzględnej nowości w skali światowej gospodarki; żeby zmianę uznać za innowację wystarczy nowość w skali przedsiębiorstwa.

Innowacyjność oznacza skłonność i zdolność do tworzenia nowych i doskonalenie istniejących produktów i procesów technologicznych oraz nowych systemów organizacji i marketingu.

Innowacyjność gospodarki można rozpatrywać w dwojakim kontekście, tj. jako innowacyjność przedsiębiorstw oraz innowacyjność gospodarki jako całości.

M. Porter stwierdza m.in.:

- konkurencyjność narodu zależy od zdolności jego przemysłu do innowacji i podniesienia swojego poziomu;
- w procesie globalizacji znaczenie narodów wzrosło a nie zmalało;
- w miarę jak tworzenie i wykorzystywanie wiedzy staje się podstawą konkurencji, w coraz większym stopniu wzrasta rola narodów⁶.

Według tego autora zamożność krajów tworzy się a nie dziedziczy i że nie wyrasta ona z naturalnych bogactw kraju, a jedynym kryterium oceny konkurencyjności na poziomie narodowym jest efektywność, pojmowana jako wartość wytworzonych dóbr na jednostkę pracy lub kapitału. Poziom życia w danym kraju zależy od efektywności jego firm. Aby osiągnąć wysoką efektywność firmy muszą w sposób ciągły zwiększać innowacyjność w jak najszerszym zakresie działalności.

Jak już wspomniano najważniejszym podmiotem w procesie innowacji jest przedsiębiorstwo. Nie można stworzyć przyjaznego dla innowacji środowiska w innej przestrzeni, niż ta, w której działają przedsiębiorstwa. Firma jako kluczowy uczestnik tego procesu, z jednej strony – zgłasza popyt na nowe rozwiązania techniczne, a z drugiej – oferuje podaż innowacji technicznych. Przedsiębiorstwa, aby przetrwać i rozwijać się w coraz bardziej konkurencyjnym otoczeniu, muszą działać efektywnie, być przedsiębiorczymi. Wiąże się to z koniecznością wprowadzania innowacji, gdyż w innym przypadku ich działalność w długim okresie jest niemożliwa. Według P. Druckera „...innowacja jest specyficznym narzędziem przedsiębiorczości – działaniem,

które nadaje zasobom nowe możliwości tworzenia bogactwa”⁷. Zdolność kreowania i wykorzystywania innowacji staje się podstawowym miernikiem sprawności funkcjonowania przedsiębiorstwa na rynku. Znaczenie tego narzędzia wzrasta wraz z nasileniem się konkurencji. Innowacja staje się obecnie podstawowym determinantem konkurencyjności przedsiębiorstw. Jak pisze Freeman „Nie wprowadzać innowacji – znaczy umierać”⁸.

Według S. Marciniaka „...suma konkurencyjności przedsiębiorstw składa się na konkurencyjność gospodarki”⁹. Ogólnie można stwierdzić, że innowacyjność gospodarki jest wypadkową innowacyjności poszczególnych podmiotów gospodarczych, jakimi są przedsiębiorstwa.

Mierniki innowacyjności polskiej gospodarki na tle innych krajów

European Innovation Scoreboard został po raz pierwszy opracowany w 2000 r. z inicjatywy Komisji Europejskiej. W 2011 r. komisja Europejska opublikowała 9. już edycję wspomnianego raportu, zmieniając nieznacznie stosowaną metodologię oraz nazwę na Innovation Union Scoreboard 2010. Następne edycje European Innovation Scoreboard w 2013 i 2014 roku analizują skutki wpływu kryzysu gospodarczego na stań badań i innowacyjności państw członkowskich Unii Europejskiej. Za miarę innowacyjności przyjęto, tak jak i w poprzednim wydaniu wskaźnik syntetyczny Sumary Innovation Index (SII).

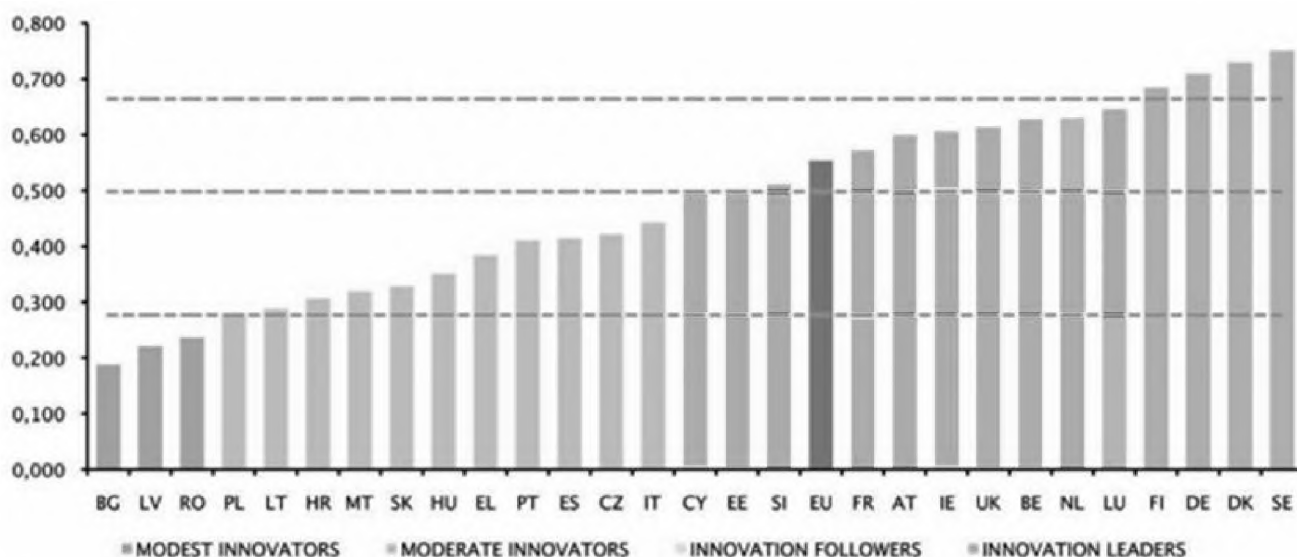
Wskaźnik ten jest oparty na 25 wskaźnikach szczegółowych, pogrupowanych w 8 innowacyjnych wymiarach (wskaźnikach pośrednich), które z kolei ujęto w 3 głównych kategoriach, takich jak:

- uwarunkowania,
- działalność przedsiębiorstw,
- rezultaty.

Na podstawie uzyskanych wyników, w oparciu o średnie unijne wszystkie kraje objęte badaniem są wprowadzane do 4 grup: liderzy innowacyjni, kraje doganiające liderów, umiarkowani innowatorzy, innowatorzy o skromnych wynikach. Maksymalna wartość SII dla pojedynczego kraju może wynieść od najniższego wykonania 0 do maksymalnej wartości tego wskaźnika 1. W praktyce żaden kraj nie osiąga krańcowych wielkości, gdyż maksymalna (1,0) oznaczałaby najlepsze rezultaty we wszystkich 25 wskaźnikach szczegółowych, natomiast minimalna (0,0) świadczyłaby o uzyskaniu najgorszych rezultatów w każdym wskaźniku szczegółowym w porównaniu ze wszystkimi krajami objętymi badaniem. Liderami innowacji są kraje, których wskaźnik SII jest wyższy niż 120% średniej unijnej. W przedziale 90%–120% średniego SII znalazły się kraje doganiające liderów, 50%–90% to umiarkowani innowatorzy, a u innowatorów o skromnych wynikach wskaźnik wynosi poniżej 50% średniej unijnej.

Według kolejnych dwóch raportów Innovation Union Scoreboard, tj. z 2013 i 2014 roku Polska zajmuje 4. pozycję od końca w rankingu innowacyjności państw Unii Europejskiej.

Wykres 1. Sumaryczny wskaźnik innowacyjności 2014. Na osi rzędnych zaznaczono wartości SII (0,0–1,0)

Źródło: http://ec.europa.eu/enterprise/Policyjs/innovation/files/ius/ius-2014_en.pdf

Edycja raportu z 2013 roku, który odzwierciedla skutki wpływu kryzysu gospodarczego na obraz badań i innowacji w Europie plasuje Polskę we gronie innowatorów o skromnych wynikach, których wskaźnik nie przekroczył 50% średniej unijnej. Ogólnie rzecz ujmując w całej Unii Europejskiej, spadek lub brak postępu odnotowano na wskaźnikach szczegółowych ukształtowanych na podstawie decyzji krótkoterminowych, a poprawę wskaźników odzwierciedlały decyzje podjęte przed kryzysem. W sumie, gdy większość państw UE poprawiło swoje wyniki w zakresie innowacyjności (przede wszystkim liderzy i doganiający liderów), wskaźnik innowacyjności pogorszył się w stosunku do 2010 roku tylko w 9 krajach, wśród których znalazła się Polska. Wykres nr 1 ilustruje pozycję Polski w ogólnym rankingu państw członkowskich Unii Europejskiej.

Jak ilustruje wykres nr 1 Polska, według raportu 2014 roku, znalazła się znowu w grupie umiarkowanych innowatorów, mimo, że zajmuje nadal 4 pozycję od końca przed Bułgarią, Litwą i Rumunią.

Podkreślić należy, że poziom innowacyjności jest powszechnie akceptowanym wskaźnikiem nowoczesności w krajach OECD. Również na bazie patentowej wynalazczości technologicznej (produktowej i procesowej) tworzone są różne wskaźniki innowacyjności. Podstawowym wskaźnikiem

innowacyjnym porównywanych państw jest liczba patentów przyznawana podmiotom z danego kraju przez jeden lub więcej urzędów patentowych. Za dobrą miarę innowacyjności przyjmuje się liczbę tzw. trade patent familie uzyskanych przez podmioty pochodzące z poszczególnych gospodarek w przeliczeniu na milion mieszkańców. Do tego wskaźnika aktywności innowacyjnej zaliczane są tylko te patenty, które jednocześnie chronione są przez Europejski Urząd Patentowy (European Patent Office – EPO), Japoński Urząd Patentowy (the Japanese Patent Office – JPO) oraz Amerykański Urząd ds. Patentów i Znaków Handlowych (US Patent & Trade Mark Office – USPTO).

Tabela nr 1 przedstawia liczbę trade patent familie w przeliczeniu na milion mieszkańców w poszczególnych krajach.

Z zaprezentowanych w tabeli nr 1 miar innowacyjności wynika, że osiągnięcia podmiotów polskiej gospodarki są skromniejsze niż hiszpańskich, węgierskich i czeskich nie mówiąc o takich krajach jak Niemcy, Francja, Szwajcaria, Belgia czy Włochy.

Nie zmienia się także wyraźnie niekorzystny obraz polskiej innowacyjności, mierzony liczbą patentów przyznanych poszczególnym regionom Unii Europejskiej przez European Patent Office w przeliczeniu na milion mieszkańców, co przedstawia R. Walczak¹⁰.

Tabela 1. Liczba patentów triadowych (triadic patent families) w przeliczeniu na milion mieszkańców w wybranych krajach

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Austria	298	296	273	293	303	306
Belgia	321	329	319	293	305	311
Czechy	17	19	20	18	19	19
Dania	247	257	258	226	226	230
Finlandia	267	270	264	271	273	280
Francja	2028	2034	2041	2026	2017	2053
Grecja	12	11	9	9	7	7
Niemcy	5107	5105	4962	4985	4931	4982
Węgry	32	36	36	35	35	34
Włochy	619	615	610	598	597	595
Norwegia	91	90	85	101	98	101
Polska	8	11	13	15	16	17
Hiszpania	146	151	158	161	165	162
Szwecja	697	728	712	676	686	701
Wielka Brytania	1501	1434	139	1390	1374	1371
Szwajcaria	735	699	690	699	707	708

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OECD Factbook 2014 – ISBN 9789264204157 – © OECD 2014

Tabela 2. Przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie w przemyśle według liczby pracujących (w % przedsiębiorstw ogółem)

Liczba pracujących	Przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie w latach 2008–2010			Przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie w latach 2009–2011		
	Ogółem	Innowacyjne	Projekt niezakończony	Ogółem	Innowacyjne	Projekt niezakończony
10-49	10,4	9,6	3,0	9,3	8,9	2,1
50-249	31,5	30,2	10,3	31,6	30,1	9,6
250 i więcej	60,5	59,0	30,7	59,7	57,8	28,1

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (Urząd Statystyczny w Szczecinie), Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2009-2011, Warszawa 2012¹²

Aktywność innowacyjna małych i średnich przedsiębiorstw w subregionie płockim

W większości rozwiniętych gospodarczo krajów świata małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią podstawę gospodarki. W Polsce spośród 1726,7 tys. wszystkich działających przedsiębiorstw w 2011 r. zdecydowana większość, bo aż 99,8% (1723,5 tys.) to podmioty z sektora MSP¹¹. Samo istnienie, przeważająca i znacząca obecność małych i średnich przedsiębiorstw, w strukturze współczesnej gospodarki rynkowej, wywiera pozytywny wpływ na jej kondycję. Przedsiębiorstwa te charakteryzują się wysoką elastycznością dostosowania się do zmieniających się warunków rynkowych, co ma szczególne znaczenie w burzliwie zmieniającym się otoczeniu ery globalizacji. Są komplementarne wobec dużych przedsiębiorstw i posiadają predyspozycje do znajdowania nisz rynkowych, dzięki czemu wzmacniają swoją konkurencyjność na rynku. Małe i średnie przedsiębiorstwa umiejętnie wykorzystują lokalne zasoby surowcowe, wywierają duży wpływ na ograniczenia bezrobocia i rozumiane są w szczególności jako czynnik amortyzujący w momencie ograniczania zatrudnienia przez duże przedsiębiorstwa w okresie złej koniunktury. Omawiany sektor odnotowuje znaczący udział w tworzeniu PKB i eksportu. W okresie transformacji, tworząc nowe miejsca pracy, kreując przedsiębiorcze podstawy i dając nadzieję na osiągnięcie sukcesu i zmiany statusu społecznego, łagodził napięcia społeczne i redukował koszty jej przeprowadzenia. Przyczynił się do ukształtowania się klasy średniej w społeczeństwie.

Po przedstawieniu rzeczywistych przewag małych i średnich przedsiębiorstw nad dużymi powstaje pytanie, czy równie wysoko można ocenić ich rolę w zakresie innowacyjności. Wielkość przedsiębiorstwa w zasadniczy sposób

warunkuje działalność innowacyjną; inaczej mogą ją prowadzić, i prowadzą duże firmy, a inaczej małe i średnie przedsiębiorstwa. Rozważania na temat aktywności innowacyjnej uzależnionej wielkością przedsiębiorstwa w krajach o rozwiniętej gospodarce rynkowej mają długą tradycję. Zarówno w pracach teoretycznych, jak i badaniach empirycznych istnieje pewne zróżnicowanie oceny roli małych i średnich przedsiębiorstw w tworzeniu i upowszechnianiu innowacji. Argumentacja jest dodatkowo utrudniona, ponieważ poziomy innowacyjności w małych i średnich przedsiębiorstwach są wzajemnie powiązane. Niemniej ocena dotycząca wpływu wielkości przedsiębiorstwa na ich efektywność innowacyjną pokazuje, że w krajach rozwiniętych gospodarczo innowacyjność małych i średnich firm odgrywa istotną rolę.

Z różnego rodzaju badań przeprowadzonych w Polsce jednoznacznie wynika, że nieprawdziwe są opinie o wysokim dynamizmie innowacyjnym firm z sektora MSP.

Przeprowadzone przez Główny Urząd Statystyczne badanie ankietowe polskich przedsiębiorstw przemysłowych wskazują, że w latach 2009-2011 aktywność innowacyjna w poszczególnych klasach ich wielkości była bardzo zróżnicowana (tabela nr 2).

Z analizy danych zawartych w tabeli nr 2 wynika, że silnie rośnie innowacyjność wraz ze wzrostem wielkości firm; poziom innowacyjności polskich przedsiębiorstw jest wprost proporcjonalny do ich wielkości. Innowacyjność małych firm w stosunku do innowacyjności firm średnich kształtuje się jak 1:3, a w porównaniu do dużych, jak 1:6. dla porównania w krajach rozwiniętych gospodarczo rozpiętość w aktywności innowacyjnej podmiotów małych i dużych jest znacznie mniejsza niż w Polsce i przeciętnie kształtuje się jak 1:2.

Podobne spostrzeżenia nasuwają się w wyniku analizy danych otrzymanych z przeprowadzonych

i opracowanych własnych badań ankietowych. Badania miały charakter anonimowy i zostały przeprowadzone w lutym i marcu 2014 r. w grupie małych i średnich przedsiębiorstw w subregionie płockim i dotyczyły lat 2011-2013. Badaniem objęto 146 firm, a prawidłowo wypełniony kwestionariusz ankiety zwróciło 105 respondentów, co daje zwrot na poziomie 71,9%. Tabela nr 3 pokazuje, jak kształtowała się innowacyjność technologiczna w subregionie płockim.

Tabela 3. Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzaju wprowadzonych innowacji w latach 2010-2012 w subregionie płockim, odsetek firm (%)

Liczba pracujących	Przedsiębiorstwa, które wprowadziły innowacyjne produkty lub procesy		
	Ogółem	Nowe lub istotnie ulepszone produkty	Nowe lub istotnie ulepszone procesy
10-49	9,8	6,3	7,6
50-249	29,5	20,4	22,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Z przeprowadzonych badań działalności innowacyjnej wynika, iż w subregionie płockim małe i średnie przedsiębiorstwa wprowadziły więcej nowych lub znacząco ulepszonych metod produkcji, niż innowacji produktowych. Podobne dane o strukturze innowacji technologicznych odnotowujemy w odniesieniu do ogółu przedsiębiorstw w całej Polsce. Z raportu „Działalność innowacyjna 2009-2011” odczytujemy, że wprowadzone w Polsce innowacje procesowe (12,4% ogółu przedsiębiorstw przemysłowych) przeważały

Wykres 3. Bariery utrudniające wprowadzenie innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach subregionu płockiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Wykres 2. Cele wprowadzenia innowacji w wybranych firmach subregionu płockiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

nad produktowymi (odpowiednio – 11,2%) i to we wszystkich klasach przedsiębiorstw.

Menedżerowie ankietowanych firm zostali również poproszeni o podanie powodów dla których zdecydowali się wprowadzić innowacje. Odpowiedzi respondentów przedstawia wykres nr 2.

Z analizy powyższego wykresu wynika, że największy odsetek respondentów z małych i średnich przedsiębiorstw, jako wysokie znaczenie celu przedsiębiorstwa uznał wejście na nowe rynki lub zwiększenie udziału w rynku (23%), przy czym firmy średnie zaznaczyły częściej wejście na nowe rynki, natomiast małe – zwiększenie udziału w rynku. Istotnym celem dla badanych firm okazało się także rozszerzenie asortymentu wyrobów (21%), a następną poprawa jakości

wyrobów (16%) oraz zwiększenie wydajności pracy (15%). Najmniej ważnym celem dla badanych firm była ochrona środowiska i wypełnienie związanych z tym standardów (7%) oraz polepszenie warunków pracy zatrudnionych (6%).

Według respondentów, wprowadzane w przedsiębiorstwach innowacje napotykają na liczne bariery, utrudniające ich efektywną i skuteczną realizację. Najczęściej wskazywane trudności, które determinują niską innowacyjność małych i średnich przedsiębiorstw, ilustruje wykres nr 3.

Z odpowiedzi ankietowanych wynika, że największą barierą uniemożliwiającą wprowadzenie innowacji są niewystarczające środki finansowe na tego typu przedsięwzięcia. Na tę barierę wskazywało aż 78% respondentów. Tylko nieco mniej, bo 76%, wymieniało zbyt wysokie koszty związane z wdrożeniem oraz zbyt wysokie ryzyko ekonomiczne (57%). Najmniej klarowną deklarację złożyli badani odnośnie uregulowań prawnych, norm i przepisów. Odpowiedzi wskazują na małą wiedzę w tym zakresie, gdyż aż 27% nie potrafiło wskazać czy jest to bariera (odpowiedź – nie wiem), 36% odpowiedziało – tak, a aż 37% – że nie stanowi utrudnienia.

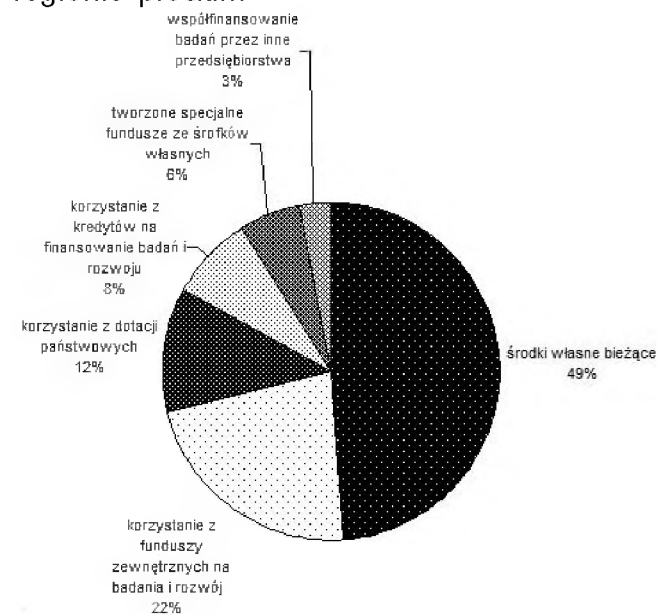
Strukturę źródeł finansowania innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach subregionu płockiego przedstawia wykres nr 4.

Ponad połowa wszystkich nakładów na przedsięwzięcia innowacyjne pochodziła z funduszy własnych, około 1/4 potrzebnych środków została sfinansowana z funduszy zewnętrznych (22%), najczęściej unijnych, a 12% pokryły dotacje państwowe. Z badań wynika, że wraz ze wzrostem firmy z sektora MSP zmniejsza się udział środków własnych w finansowaniu innowacji, a zwiększa się korzystanie na ten cel z kredytów, co wiąże się ze wzrostem zdolności kredytowej większych firm. O słabym powiązaniu małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie działalności badawczo-rozwojowej świadczy niski udział w nakładach na innowacje pozycji – współfinansowanie badań rozwojowych i wdrożeń z innymi podmiotami (3%).

Jedno z pytań w przeprowadzonej ankiecie dotyczyło pracowników przedsiębiorstw, ich cech wpływających pozytywnie na podejmowanie działalności innowacyjnej.

Jako najważniejszą cechę, pozytywnie wpływającą na zwiększenie innowacyjności, co czwarty przedsiębiorca wskazywał kreatywność

Wykres 4. Struktura źródeł finansowania innowacji małych i średnich przedsiębiorstw w subregionie płockim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

i śledzenie nowych rozwiązań. Kolejno, jako ważne, zaznaczano wysoki poziom kwalifikacji (22%) oraz systematyczne podnoszenie swoich kompetencji (19%).

Przedstawione powyżej dane, dotyczące niskiej innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw w subregionie płockim, nie odbiegają zasadniczo od danych ogólnopolskich i potwierdzają wcześniejsze stwierdzenia o niskiej innowacyjności gospodarki polskiej. Dokonując oceny roli sektora MSP w tym zakresie, należy pamiętać o jego udziale w zatrudnieniu (ok. 70%) oraz wytwarzaniu PKB (ok. 47%). Powodem niskiego stopnia innowacyjności tego sektora jest brak środków finansowych na badania i rozwój połączony z nieefektywną polityką innowacyjną. Skłonność do innowacji, ujawnia się jedynie wówczas, gdy są spełnione określone warunki. Najważniejsze z nich to istnienie nieskrępowanego mechanizmu rynkowego, wspomaganego i kontrolowanego przez realizację ekonomicznych funkcji państwa. Sam mechanizm rynkowy nie wystarczy i gdy zawodzi, do zapewnienia wysokiej dynamiki i efektywności innowacji, konieczna jest ingerencja państwa. Stopień spełnienia pozarynkowych warunków innowacyjności w poszczególnych krajach jest bardzo zróżnicowany, czego wyrazem jest pogłębiająca się przepaść w poziomie innowacji pomiędzy nimi.

Przypisy

- ¹ J.A. Schumpeter, *Teoria rozwoju gospodarczego*, PWE, Warszawa 1960, s. 104.
- ² I. Bielski, *Przebieg i uwarunkowania procesów innowacyjnych*, Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego, Bydgoszcz 2000, s. 12.
- ³ A.H. Jasiński, *Innowacje i transfer technologii w procesie transformacji*, Difin, Warszawa 2006
- ⁴ P.F. Drucker, *Innowacje i przedsiębiorczość. Praktyki i zasady*, PWE, Warszawa 1992, s. 40-45; W. Janasz, K. Kozioł, *Determinanty działalności innowacyjnej przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa 2007.
- ⁵ Oslo-Manual 2005 Guidelines for collecting and Interpreting Innovation Data, OECD/European communities 2005, s.46-47.
- ⁶ N.E. Porter, *Porter o konkurencji*, Warszawa 2001.
- ⁷ P.F. Drucker, *Innowacje i przedsiębiorczość, op.cit.* s. 39.
- ⁸ Ch. Freeman, *The economics of industrial innovation*, Pinter, London 1982, s. 169.
- ⁹ S. Marciniak, *Innowacyjność i konkurencyjność gospodarki*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2010.
- ¹⁰ R. Walczak, *Innowacyjność regionu ciechanowsko-płockiego według danych OECD i Unii Europejskiej*, Notatki Płockie 2014, nr 1/238 s. 37-38.
- ¹¹ Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2009-2011*, Warszawa 2012.
- ¹² Główny Urząd Statystyczny. *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2009-2011*, Warszawa 2012.

INNOVATIVENESS OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN THE PŁOCK SUBREGION

Summary

The aim of the study is to present the analysis of the level of the innovativeness of small and medium-sized enterprises in the Płock subregion in 2012-2014. The first part, introductory in nature, defines and systematizes the concepts used in the course of further considerations. It also presents the most commonly used measures of innovation of respective economies and possibly the current values of these indicators with particular emphasis on the position of Poland. Against this background, the activity of small and medium-sized enterprises in the subregion of Płock was analysed. The article presents data on product and process innovations.

NASI AUTORZY

IRENA BIELECKA	— doktor nauk ekonomicznych, adiunkt w Kolegium Nauk Ekonomicznych i Społecznych Politechniki Warszawskiej w Płocku
MARIAN CHUDZYŃSKI	— doktor nauk humanistycznych, Członek Honorowy TNP, przewodniczący Sekcji Historycznej TNP
JERZY DAMROSZ	— profesor nauk humanistycznych, kierownik Katedry Etnokulturologii i Edukacji Regionalnej w Wydziale Pedagogicznym w Szkole Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku, członek TNP
GRZEGORZ GOŁĘBIEWSKI	— doktor nauk humanistycznych, nauczyciel historii w II LO w Płocku, wykładowca w Szkole Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku, wiceprezes TNP
BARBARA KONARSKA-PABINIAK	— doktor nauk humanistycznych, prezes Gostnińskiego Towarzystwa Kulturanlo-Naukowego, członek TNP
ELIZA LENARD	— doktorantka w Instytucie Politologii na Wydziale Nauk Historycznych i Społecznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
PAWEŁ PIOTROWSKI	— doktor nauk humanistycznych w zakresie historii, nauczyciel, członek TNP
KONRAD PODAWCA	— doktor inżynier, adiunkt w Zakładzie Geodezji i Planowania Przestrzennego Katedry Inżynierii Budowlanej, Wydział Budownictwa i Inżynierii Środowiska Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, członek Towarzystwa Urbanistów Polskich i TNP
MACIEJ WRÓBEL	— absolwent Wydziału Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego, pracownik TNP
Autorki Bibliografii	— Justyna Bziuk, Elżbieta Dobroń, Wiesława Mazurska, Iwona Typiak-Kowalska